

Reformas galvenais mērķis ir sadarbība, nevis robežu maiņa

Egita Terēze Jonāne

Ministru Kabineta 14. decembra sēdes kārtībā iekļauts jautājums par Livānu novada izveidošanu. Livānu novads aptvers Turku un Rožupes pagastus un Livānu pilsētu. Par šo ieceri stāsta Livānu pilsētas domes priekšsēdētājs Visvaldis Gercāns.

* Kopš reformas sākuma par apvienošanas visvairāk iestāties Rožupes pagasta padomes priekšsēdētājs Viktors Kūka. Viņš ir istens sava novada cilvēks: dzimis un audzis Rožupē, viņa vecāki labi zina un atceras, ka pastāvēja Livānu pagasts. Protams, pašvaldībām, kuras jau agrākos laikos dzīvoja atdalīti, par apvienošanu runāt ir daudz grūtāk. "Pirmajos Ulmaņa laikos" Livānu pilsēta un Livānu pagasts — tās bija atsevišķas, patstāvīgas pašvaldības. Liela daļa no Jersikas un Rožupes pagastu teritorijas, gandrīz viss Turku pagasts ietilpa Livānu pagastā. Kad runājam par apvienošanu, tad cilvēki atbalsta to, pamatojoties uz savām vēsturiskajām atmiņām.

Mani pašu uz apvienošanu pamudināja Latgales pilsētu savienības sanāksme Dagdā 1997. gada beigās, kur redzējām — Dagdas pilsētas dome ar apkārtnējiem pagastiem veic administratīvi teritoriālās reformas izpēti, kurai no no VARAM Pašvaldību lietu pārvaldes saņēma 5 tūkstošus latu. Kā nesen apgalvoja Dundagas pagasta vadītājs Gunārs Laicāns, saņemot un notērēt svešu naudu — tā ir "svēta lieta". Galvenokārt tādu domu vadīts (smejas), arī es devos uz Pašvaldību lietu pārvaldi. 1998. gada sākumā mums konkursa kārtībā piešķīra 4900 latu izpētes projektam.

-- Daudzas pašvaldības nav apmierinātas ar izpētes projektiem, kurus, lielākoties, veica speciālas firmas.

— Mums neviens nebrauca un no malas neko neieteica vai neuzspieda. Izpētē iesaistījās četras pašvaldības — Jersika, Turki, Rožupe un Livāni. Katras pašvaldības deleģēts cilvēks strādāja darba grupā, kas apkopoja informāciju par pašvaldību iedzīvotājiem, budžetu un daudz ko citu. Pašvaldības izveidoja arī vadības komiteju, kurā darbojās pašvaldību vadītāji un deputāti (kopā astoņi cilvēki). Komiteja kopā sanāca reizi mēnesī, lai vērtētu darba grupas paveikto un lai sniegtu padomus, kas vēl jāpadara. Izpēte pamatoja apvienošanās domu. Tomēr politisko lēmumu par apvienošanu, bāzētu uz ekspertu atzinumiem, jāpieņem deputātiem un pamatojoties uz iedzīvotāju viedokli. Tātad apvienošanu nevar izmērīt, t.i., ne mēs paši, ne arī kāds no malas nevar atnākt un pateikt: "Jā, jums

obligāti jāapvienojas" vai arī "Nē, te nekas labs nesanāks". Bija nepieciešama mūsu, pašvaldību vienošanās, kā tad tas viss izskatīsies; bija jābūt savstarpējai uzticībai, vai pēc apvienošanās puses pildīs savas uzņemtās saistības. Tikai tad varēja pieņemt lēmumu, lai arī neviens nebija pilnīgas skaidrības, kā tas viss izskatīsies pēc reformas.

Kad bija jāpieņem lēmumi, Jersikas pagasts pateica, ka viņi nevēlas apvienoties. Turki, Rožupes un Livānu pašvaldības jau parakstījušas apvienošanās līgumu, kurā ierakstīts — mūsu prioritāte ir pagasta skolu, bibliotēku un kultūras namu saglabāšana, lai visi iedzīvotāji saņemtu līdzīgus pakalpojumus un lai katras izzīņas dēļ viņiem nebūtu jābrauc uz Livāniem. Mēs vienojamies arī par to, ka sabiedriskā transporta satiksme jāorganizē atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām. Savukārt pagastu deputātu komitejas strādā autonomi ar savu budžetu kā Livānu novada sastāvdaļa.

— Šķiet, jūs apvienošanās nav salīdzināma ar, piemēram, divu pagastu apvienošanu.

* Apvienošanās partneriem pagastiem pilsēta var daudz vairāk palīdzēt. Jau šogad pagasti Livāniem nemaksā savstarpējo norēķinu naudu par bērnu apmācību Livānu ģimnāzijā, Livānu 2. vidusskolā un Livānu vakarskolā. Līdz ar to Turku pagasts iekonomē 4300 latus, Rožupes pagasts — 8500 latus. Šis tīri materiālais ieguvums lauku teritorijai nebūtu, ja mēs neapvienotos.

Kāpēc vinnētāja ir arī pilsēta? Mēs iegūstam iespējas attīstībai — Livānu pilsētai valstī ir trešais lielākais iedzīvotāju blīvums aiz Rīgas un Rēzeknes. Piemēram, īpašniekiem atdotot zemi, rodas problēma, ko darīt tiem livāniešiem, kuri uz šīs zemes iekārtojuši mazdārziņus. Apvienotajā teritorijā mēs meklēsim iespēju viņiem zemi piešķirt pilsētas apkaimē esošajās pagastu teritorijās. Pilsēta līdz ar pagastiem iegūst vienreizēju valsts dotāciju 5% apmērā no apvienoto pašvaldību kopbudžeta. Livānu novads saņems 50 000 latu; sadalot atbilstoši pagastu budžetiem, Turku un Rožupes pagasti apsaimniekos 10 000 latu, Livānu pilsēta — 40 000 latu. Līdz ar to radusies nauda attīstībai — kultūras nama griestu siltināšanai un skaņu aparātūras iegādei, ģimnāzijas siltināšanai, 2. vidusskolas datorizācijai, biroja tehnikas iegādei vakarskolai un citiem projektiem.

Protams, divu pagastu apvienošana tiek auglīgus rezultātus nedod, nedz kārtojot savstarpējos norēķinus, nedz arī saņemot valdības vienreizējo dotāciju. Ja kopbudžets diviem pagastiem ir 200 000 latu, tad viņi saņems dotāciju 10 000 latu apmērā. Dod, Dievs, lai viņiem tās naudas pietiktu, piemēram, skolas jumta remontam. Bieži vien tiek jaukts tas, kas notiek, ja apvienojas viena rajona un ja apvienojas dažādiem rajoniem piederošas pašvaldības. Notiekot rajona piederības maiņai, valsts iestādes nav tam gatavas — nedz VID, nedz Valsts Zemes dienests u.c. Tāpēc valdībai būtu jāanalizē, kas tad notika, Ludzas rajona Naurēnu un Miglinieku pagastiem no Ludzas rajona pārejot uz Rēzeknes rajonu, lai reģionālā reforma valstī neradītu visādas jūkas. Vietējās reformas galvenais mērķis ir pagastu sadarbības vai apvienošanās istenošana nevis rajona robežu maiņa.

— Kādu lomu Livānu novadā saskatat Jersikas pagastam?

* Jersikas pagasts, iespējams, savu lēmumu neapvienoties pamatoja uz likumā noteikto kārtību, ka līdz 2004. gada 30. novembrim var ilgt teritoriālā reforma un ka faktiski var vēl nesteigties. Esot Livānu novadā, savstarpējos norēķinos par izglītības iestādēm Jersikas pagasts iekonomētu 12 000 latu gadā. Mēs respektējam Jersikas pagasta viedokli, tāpēc ka izvēlei jābūt brīvprātīgai. Man patīk Rožkalnu pagasta padomes priekšsēdētājas Astrīdas Spuriņas doma — ja viens pagasta gals grib aiziet uz Livānu novadu, tad vajag uzskatīt, ka tā ir viņu izvēle; un pagasta deputātiem nebūtu tam jāpretojas. Tāpat teicām "Vilkāju" iedzīvotājiem Turku pagastā — paši domājiet, uz kuru pusi dosities: uz Atāšieni vai Livānu novadu. Līdzīgi ir ar Rožupes pagasta vienu galu, kas atrodas Rudzātu tuvumā. Man šķiet, tā būtu normāla visu pašvaldību nostāja — respektēt iedzīvotāju vēlmi. Ja ciems vai sādža, vai cita apdzīvota vieta vēlas pievienoties kaimiņnovadam, tad tas viņiem nav jāaizliedz.

Ja Jersika būtu aktīvi iesaistījusies apvienošanās procesā, iespējams, tad šo mūsu novadu sauktu par Jersikas nevis Livānu novadu.

— Bet daudzos rajonos vispār "ūdens nekust". Kur jūs saskatat šīs pasivitātes cēloņus?

* Nedrīkst sēdēt klēpi saliktām rokām — vai nu jāapvienojas, vai arī jāsadarbības. Vēlētājiem jālūko, kas tad pagasta vadītājam ir svarīgs — iedzīvotāju vai konkrēti viņa paša labklājība. Protams, ja divās apvienotās pašvaldības strādā divi izcili grāmatveži, tad varbūt viņiem abiem nebūs darba. Bet vai tas ir izšķirošais pašvaldību reformai? Bieži vien man šķiet, ka, teiciens — apvienošanās nav vajadzīga — apliecina turēšanos pie sava krēsla. Kad 2004. gadā būs daļa pagastu, kura teiks: vēl vajadzēja laiku, jāapvienotos, nespējām pie kaimiņa aizbraukt un izrunāties, tad nekādu savstarpējo līgumu nebūs, tad nebūs vienošanās, kā tad strādāt jaunajā pašvaldībā. Tad var gadīties, ka ar varu apvienos divus pagastus. Tad viņi "ies priekš galvām", tad no divām skolām vai bibliotēkām paliks viena, tad atceļ pēdējo uz pilsētu kursējošo autobusu utml. Pašlaik iedzīvotājiem būtu jāuztraucas par to.

Preiļu rajons reformas kontekstā valstī ir viens no pionieriem, tāpēc ka šeit pašvaldības domā un dara, un "čupojas" — pastāv Rožkalnu, Vārkavas un Upmalas sadarbības padome, vairākas pašvaldības vienojas ap Preiļu pilsētu, sadarbības Galēnu, Sijukalna un Stabulnieku pagastu, būs Livānu novads utt. Daudz kas atkarīgs arī no rajona padomes vadītāja. Arvids Soldāns (Preiļu rajona un Rubenas pašvaldību vadītājs — LL) ir šīs reformas bīdītājs nevis vērotājs.

-- Kādu jūs redzat Livānu vietu Latvijas reģionu kartē?

— Livānu pilsētas dome nōbalsoja par reformas koncepciju "9 reģioni", lai gan uzskatu — agri vai vēl Latvija nonāksim pie koncepcijas "4+1". Tāda būs valsts iekšējā nepieciešamība — ceļu uzturēšanas, arodizglītības (kur tas ir cis grāmatvežus, kur — lauksaimniekus?) utml. jomu kārtināšana. Bet sadarbība ir ļoti smagnējs modelis: lai lēmumu pieņemtu piecas pašvaldības, jāgaida, kamēr katrā atsevišķā pašvaldībā apstiprina savu lēmumu. Lēmumu pieņemšana notiek klibojot, neko nevar ātri izdarīt, bet diezgan bieži vien pieprasa ātru rīcību. Labāk "cirst to asti" uzreiz, četros gabalos nevis cirst pa mazam gabaliņam, vispār izveidojot deviņus reģionus. No deviņiem izveidot četrus nebūs viegli, tāpēc ka gan jau atradīsies kāds interešu grupējums, kas atkal "liks sprungulus riteņos".

— Kādu saskatat Livānu novada attīstību jaunajā tūkstošgadē?

* Rūpniecība būs Livānu attīstības nākotne. Livāni — tranzīta un pakalpojumu centrs. Attīstīsies tūrisms, kas, protams, nebūs galvenais peļņas avots. Jāveicina livāniešu palikšanu dzimtajā pilsētā. Ja šī pilsēta nešķitīs pievilcīga mūsu cilvēkiem, ja te nebūs ko darīt, tad šeit neuzkavēs arī investori un ciemiņi. Tuvākajiem tūkstošiem gadiem darba pietiks!

Foto: R. Seiliņa

Astoņos rajonos jāapvieno 399 pagasti un septiņas pilsētas

BNS - Līdz šim veiktā astoņu rajonu izpēte liecina, ka administratīvi teritoriālās reformas (ART) laikā apvienošanai pakļaujami 399 pagasti un septiņas pilsētas, jo tajos iedzīvotāju skaits ir mazāks par diviem tūkstošiem. Par to liecina īpašu uzdevumu ministra valsts pārvaldes un pašvaldību reformu lietās Jāņa Bunkša sagatavotā informācija par ART istenošanas norisi. Iedzīvotāju skaits administratīvajā vienībā ir viens no kritērijiem to apvienošanai. Izpētīto rajonu 172 pašvaldībās dzīvo mazāk par 1000 iedzīvotājiem, bet 227 pašvaldībās ir no 1000 līdz 2000 iedzīvotāju. Jaunizveidotajā administratīvajā teritorijā jābūt vismaz 3000 iedzīvotāju, ievērojot prognozi nākamajiem pieciem gadiem. Līdz ar to apvienojamas ir 399 pagastu pašvaldības. Ziņojumā uzsvērts, ka iedzīvotāju skaitam lauku teritorijās ir tendence samazināties, līdz ar to pašvaldību ekonomiskie un cilvēku resursi turpinās samazināties. Līdz šā gada 1. oktobrim izpēte veikta Talsu, Ludzas, Ventpils, Rēzeknes, Jelgavas, Valmieras, Daugavpils un Madonas rajonos. Par kritērijiem pagastu apvienošanai noteikti vairāki citi nosacījumi - pašvaldības budžetā pēdējos trīs gados pārvaldes izdevumi veido 20%, savstarpējo norēķinu izdevumi ir divas reizes lielāki par ieņēmumiem un veido 5% no pašvaldības budžeta, infrastruktūra ir cieši saistīta ar citiem pagastiem, autoceļu tīkls un tālrunu sakari nodrošina jaunās teritorijas funkciju veikšanu, pašvaldības teritorijā nav skolas, būtu nepieciešamas arī citas iestādes. BNS jau ziņoja, ka ART reformas laikā līdz 2000. gada beigām jāveic visu administratīvo teritoriju izpēte, bet pēc tam notiks pagastu un pilsētu apvienošanās vai sadarbības projektu sagatavošana, kas jābeidz līdz 2002. gada beigām. Apvienošanās projektu istenošana notiks divos posmos - līdz 2003. gada beigām pēc pašvaldību iniciatīvas, bet pēc izstrādātiem projektiem - no 2004. gada sākuma līdz 30. novembrim.

Jersika grib palikt kā kultūrvēsturisks novads

Egita Terēze Jonāne

Preiļu rajona Jersikas pagasta padomes priekšsēdētāja Maija Spūle LL pastāstīja, ka sakarā ar vietējās pašvaldību reformu Jersikas iedzīvotāji aptaujā paut sekojošu viedokli — Jersika jā saglabā kā kultūrvēsturisks novads, jo 2003. gadā tiks svinēti 800 gadi, kopš Jersikas vārds izskanēja cilvēces vēsturē. Jersikas jaudis nolēmuši neapvienoties brīvprātīgi. Veicot izpēti Preiļu rajonā, SIA "Projekts 21" Jersikas pagastu saskatat Livānu novadā. Savukārt Maija Spūle uzskata, ka Livānu novadu Jersikas pagastu varētu saistīt sadarbības līgumi. "Būs grūti, bet mēs paši uzturēsim skolas ceļus. Jersika ir telefonizēta, te attīstīta gan autobusu gan dzelzceļa satiksme. Jersikas pagasts galvenokārt dzīvo no pašu nodokļiem — pagasta teritorijā atrodas 13 kokzāģētavas, divas degvielas uzpildes stacijas, daudzi uzņēmumi ("Daugulis un co" konditorejas ceļš, konditorejas ceļš "Aduks" u.c.)," uzsvēra M. Spūle.